

Bethlen Gábor levelei Vas vármegye rendjeihez (1620)

A harmincéves háború úgynevezett „cseh” szakaszába bekapcsolódott Bethlen Gábor első, 1619. augusztus végén megindított hadjárata során a Dunántúl jelentős részét – Batthyány (II.) Ferenc támogatásának (is) köszönhetően – viszonylag hamar ellenőrzése alá vonta. Így a hadműveletekkel párhuzamosan már 1619. november 11-re országgyűlést hirdethetett Pozsonyba. A térség vármegyéinek reagálása ambivalens volt pl. Győr, Moson és Veszprém nem küldött követeket. 1620. január 8-án a diétán Bethlent „Magyarország fejedelmévé” választották. A fejedelem egy héttel később (január 15-én) ünnepélyesen „örök szövetségre” lépett a cseh–morva–sziléziai–lausitzi, illetve alsó- és felső-ausztriai rendekkel, majd békét kötött II. Ferdinánddal – ami az alábbi levelekben gyakran csak „induciákként” kerül citálásra (Nr. 2–3.). A diéta a törvények megerősítésével, a következő országgyűlés helyének, időpontjának meghatározásával záródott.¹

Bethlen Gábor erdélyi fejedelem és a dunántúli vármegyék viszonya a források töredékessége miatt sajnos máig kevésbé ismert. Így mindenképpen figyelemre méltó az a három levél, amelyet Bethlen 1620. február 24–27-e során, illetve március 15-én, immáron Magyarország választott fejedelmeként Vas vármegye törvényhatóságához, rendjeihez írt.² Míg az első leirat a portai követek számára megajánlott adó, illetve ajándékokhoz szükséges pénz minél előbbi beszedését rendelte el, a második a béke betartásának (és betartatásának) a szükségességére figyelmeztetett. A március idusán íródott leirat már megváltozott politikai viszonyok között keletkezett (a vármegye „katonai erejét” tartsa készen), ugyanakkor a törvényhatóság figyelmét felhívta a rendfenntartás fontosságára.

1604 márciusától, tehát Bethlen leiratainak idejében is, Vas vármegye élén Nádasdy Pál főispán állott. Ugyanakkor a főurak közötti kapcsolatrendszer, a reális hatalmi viszonyok vizsgálatának szempontjából fölöttébb érdekes, beszédesen árulkodó, hogy az eredeti dokumentumok a tárgyidőszakban a Sopron vármegye főispáni hivatalát betöltő Batthyány (II.) Ferenc révén a Batthyány család pinkafői levéltárában maradtak fenn.³ A vármegye gyakorlati napi köz- és adóigazgatási, jogszolgáltatással kapcsolatos feladatait az alispán vezette és koordinálta. Míg Győr, Moson, Sopron, Veszprém vármegyéknek egy-egy, Vasnak és a Somogyval egyesített Zala vármegyének két alispánja volt, miként Vas esetében egy 1615. évi megyei rendszabás meghatározta: mindketten egyező hatáskörrel rendelkeztek.⁴ A XVII. század első felének vasi archontológiája még nem készült el, de a rendelkezésre álló adatgyűjtés alapján már kirajzolódnak az adott rövid időszak meghatározó megyei hivatalviselői. A megelőző 1619. évben Nádasdy

¹ MAKKAJ, 1985. 819. Bethlen dunántúli hadműveleteire, illetve az időszak politikai- és hadtörténete: NAGY, 1960., NAGY, 1969. 150–220. L. SZILÁGYI, 1889.

² Mindhárom levél címzése: Spectabilib[us], mag[nifi]cis, generosis, egregiis et nobilib[us] supremo et vice comitib[us], iudicib[us] ac universitati nobilium Comitatus Castriferrei nobis sincere dilectis.

³ FALLENBÜCHL, 1994. 96., 107.

⁴ TÓTH, 1992. Nr. 1420. (1615. május 18.)

Tamás⁵ és Kisfaludy Balázs viselték az alispáni hivatalt, felsőszelestei Guary Miklós, Hertelendy Ambrus, alsókáldi Káldy Ambrus, és az elhunyt Lampert István helyett a május 6-i közgyűlésben az ő helyére választott Zichy Benedek alkották a szolgabírói kart. Az 1619. évből az esküdtek sorából jelenleg Bácsmegyei Ferenc, Sütő Máté neve ismert.⁶ Sorukat a megelőző év adatai Káldy Imre és Dese Kristóf nevével egészítik ki.⁷ A vármegye jegyzői hivatalát Szántóházy Ferenc mester (*magister*) látta el, aki, ezzel párhuzamosan ugyanezt a tisztséget a szomszéd Sopron vármegyében is viselte, és egyben személynöki ítélmester volt.⁸ A tárgyévből a vármegye (fő)adószedői hivatalát Bezeredy Bálint töltötte be.⁹

Vas és Sopron vármegye – minden bizonnyal Batthyány (II.) Ferenc személyének is köszönhetően – a Bethlent elfogadó dunántúli vármegyék közé tartozott. Az 1619. november 30-án, a Szombathely melletti Szőlösön Sopron vármegyével megtartott közös közgyűlésben megkésve, de sietve mindkét törvényhatóság követeket választott Bethlen november 11-én Pozsonyban megkezdődött országgyűlésére. Vast telekesi Török János és kissennyei Sennyey Gáspár képviselte, Sopront pedig Szántóházy Ferenc és Szepsy János.¹⁰ A dunántúli vármegyék speciális helyzetét, dilemmáit jól érzékelteti Zala példája. A törvényhatóság rendjei a november 28-i közgyűlésen tárgyalták Bethlen országgyűlési meghívóját, majd ugyanekkor olvasták fel II. Ferdinándnak az ezen a diétán megjelenést megtiltó rendeletét is. Ekkor úgy döntöttek, hogy a király iránti hűségről vezettetve nem választanak országgyűlési követeket, de a törvényhatóság kimentésére Besseney Istvánt és fajszi Anyos Jánost mégis a fejedelemhez és a nádorhoz küldték.¹¹

Még további kutatásokat, forrásfeltárásokat igényelnek a Bethlen utasításaira tett Vas vármegyei intézkedések, de az már a jelenlegi ismeretek alapján is jelezhető: e törvényhatóság 1620 januárjától igyekezett betartani a pozsonyi gyűlés végzéseit, támogatta Bethlen törekvéseit.¹² A vasihoz hasonló levelek Győr vármegyéhez is beérkezettek, de ott inkább az elutasítás dominált. Győr vármegye 1620. áprilisi közgyűlésében tárgyalta a pozsonyi országgyűlés végzéseit, Bethlen Gábor fejedelem, Thurzó Szaniszló nádor parancsait. Először mindezekben nem határozott, hanem Siey (Sey) János alispánt és Dallos János szolgabírókat követül

⁵ TÓTH, 1992. Nr. 1464. (1619. május 6.) Előző évi hivatalviselésére: Magyar Országos Levéltár (=MOL) P 650. Tallián család levéltára, Évrendezett iratok (= Tallián cs. lt.), 2. csomó (=cs.), Körmend, 1618. május 3.

⁶ MOL P 650. Tallián cs. lt. 2. cs. 1619. március 7., TÓTH, 1992. Nr. 1466., 1471. (1619. május 6.)

⁷ MOL P 650 Tallián cs. lt. 2. cs. Körmend, 1618. március 12., MOL P 650 Tallián cs. lt. 2. cs. Körmend, 1618. május 3.

⁸ „Zantohazy Ferenc császár és király urunk Ő Fölsége personalis praesentiajának ítélo mestere, Vasvár és Sopron vármegyéknek notariussa.” MOL P. 650. Tallián cs. lt. 2. cs. Keszthely, 1619. március 24., TÓTH, 1992. Nr. 1478. (1619. május 6.)

⁹ Bezeredy Bálintot Vas vármegye rendjei hivatalosan 1618. november 26-án választották főadószedőnek, de több adat utal arra, hogy ezt már megelőzően is ellátta. (Valószínű Söptey György főadószedőt követően, 1618 első felében vette át e tisztelet és feladatkört.) Tisztségét 1619. szeptember végén is viselte. L. TÓTH, 1992. Nr. 1442. (1617. november 16.) Nr. 1455., 1459. (1618. november 26.), 1492. (1619. szeptember 16.)

¹⁰ TÓTH, 1992. Nr. 1511–1512. (1619. november 30.) A megkésített követválasztás, és emiatt a fejedelem és a nádor büntetésének elkerülésére a közgyűlés Hollósy Jánost azonnal Pozsonyba küldte, hogy a diétán jelentse a követek érkezését.

¹¹ TURBULY, 1996. Nr. 1043–1045. (1619. november 28.)

¹² TÓTH, 1992. Nr. 1513–1518. (1620. január 4.)

választva azon utasítással küldte, hogy legelőször informálódjanak a térség más törvényhatóságainak állásfoglalásáról őket Sopron, Vas, Zala vármegyék közgyűlésére.¹³ Győr vármegye – valószínű a végig királyi hűségen maradt megyeközpont erődvárosnak, Győrnek is köszönhetően – továbbra is II. Ferdinánd hűségén maradt. Az egy héttel később megtartott közgyűlésben nemcsak kihirdették az uralkodó császárhűségre felszólító parancsát, de jelezték, hogy ennek szellemében fognak eljárni azokkal a nemesekkel szemben, akik az adót Bethlennek akarják megfizetni.¹⁴

A három levél mellett a függelékben egy, Kisfaludy Balázs vasi alispán számára, a javaira szóló oltalomlevelet közlök. Kisfaludy Balázs életútja viszonylag jól ismert,¹⁵ ezért itt hivatali pályafutásának csak egy-két részletét emelem ki. Őt a törvényhatóság rendjei Vas vármegye 1608. április 30-i közgyűlésben Keserű István és Szelestey Ádám helyett, Nádasdy Tamással együtt, az alispáni hivatalra választották.¹⁶ Mind ebben, mind a rákövetkező 1609. esztendőben Vas vármegye egyik országgyűlési követe volt.¹⁷ Bár a két alispán a folyamatosan viselt hivataláról a Szombathelyen 1619. május 6-án megtartott közgyűlésben lemondott, de néhány – konkrétan meg nem nevezett – főúr rábeszélésére hivatalukat még egy évig elvállalták.¹⁸ Így érte Kisfaludyt is e hivatalban az 1619 őszén a Dunántúlon is bekövetkezett imperiumváltás.¹⁹ Tiszteben 1620-ban is megmaradt, amikor a javait védő immunitást kapta. Valószínű, hogy 1621 júliusában is e hivatalt viselte, amikor is a térség egyik legnagyobb befolyású főura, az ekkor Bethlen-párti Batthyány (II.) Ferenc hűsége miatt őt és javait védelmébe vette. Fő- és alkapitányainak, hadnagyainak, vajdáinak, tizedeseinek és minden tisztviselőjének fejvesztés terhe alatt megparancsolta, hogy Kisfaludy Balázs javaiban senki ne háborgassa, sőt inkább minden háborgatással szemben megoltalmazza, mert „... Hazánknak és nemszetünknek mastani romlot igyében és állapotjában való hűségét és szolgálatra való kész voltát [tekintve], minden marhájjával és jószágával akár mely vármegyében levőkkel az magunk oltalma alá vettük”.²⁰

A közlésre kerülő iratok a *Burgenländisches Landesarchiv (Eisenstadt)* őrizetében lévő A/II-2. Gräflich Batthyansches Herrschaftsarchiv Pinkafeld, Historica-Politica I. iratsorozatában található. E szöveggözlésben az eredeti, tisztázati példányban fennmaradt magyar nyelvű forrásokat a mai helyesírás szabályai szerint írtam át, de oly módon, hogy az, az egykori lejegyzőknek a ma használatostól eltérő dialektusát visszaadja. A személy- és településnevek eredeti lejegyzésük szerint olvashatók. A latin szövegrészek, szavak esetében a latin helyesírást tekin-

¹³ GECSÉNYI, 1995. Nr. 149. (1620. április 3.)

¹⁴ GECSÉNYI, 1995. Nr. 151–152. (1620. április 10.)

¹⁵ Az életút, birtokviszonyok máig legrészletesebb összefoglalása: KISFALUDY, 2004. 67–77.

¹⁶ TÓTH, 1992. Nr. 1075. (1608. április 30.)

¹⁷ TÓTH, 1992. Nr. 1118. (1608. szeptember 1.), Nr. 1172. (1609. október 12.) A 29 pontos 1609. évi követutatis: *Burgenländisches Landesarchiv* (=BLA) A/II-2. Gräflich Batthyansches Herrschaftsarchiv Pinkafeld, C. Batthyansche Familien-Urkunden, Akten und Anderes, I. Urkunden und Akten aus dem 17. und 18. Jahrhundert (Fasz. 26.) (=C.I.), Nr. 2.

¹⁸ TÓTH, 1992. Nr. 1464. (1619. május 6.)

¹⁹ Vas vármegye közgyűlése Bethlen támadására I. TÓTH, 1992. Nr. 1488. (1619. szeptember 16.)

²⁰ BLA: A/II-2. Gräflich Batthyansches Herrschaftsarchiv Pinkafeld, C. I. Nr. 3., Németújvár, 1621. július 8.

tettem mérvadóknak, de a magyarul ragozott latin kifejezéseknél a ragokat a magyar helyesírás szerint jelöltem.

1.

**Bethlen Gábor erdélyi fejedelem levele
Vas vármegye főispánjának és rendjeinek**

Kassa, 1620. február 24.

(BLA, Gräflich Batthyansches Herrschaftsarchiv Pinkafeld, K. 1. Fasz. 2. No. 1.)

Gabriel Dei gratia Regnoru[m] Hungariae Transyluaniaeq[ue] Princeps et Sicularum Comes etc.

Sp[ectabil]is et m[a]g[nifici] generosi ergregii nobiles, syncere nobis dilecti salute[m] et favorem n[ost]rum. Nyilván lehet kegyelme]teknél az elmúlt posoni generalis gyűlésben, országul k[e]g[yelme]tek az követek költségére portai ajándékokra vetett vala fél kapu szám után két két forintot, mely pénznek felszedésére az mostani szükséghez képest, hisszük, szorgalmatos gondviselése volt. Mindazáltal, mivel immár mind az fényes Portára, s mind pedig oda felmenendő fő követeket, tisztünk és hivatalunk szerint naponként készítenünk és expediálnu[n]k kelletik, k[e]g[yelme]teket intjük, sőt authorit[ate] n[ost]ra qua publice fungimur hagyjuk, s poroncsoljuk is [!], ennek se órát, se napot, se pedig több poroncsolatunkot nem várván, hazájának közönséges jóvát, megmaradását szemelőtt viselvén, minden módon és úton azon legyen, hogy az feljül megírt kapu szám után követek számára és ajándékokra felvetett költségpénzt, mentől hamarabb fel szedesse és az adminisztrátorok kezében szolgáltatassa, hogy így az ajándékoknak idein való el készítéséb[en], és fő követinknek expediálásáb[an] a mia' gondviselésü[n]kben és hazánk szolgálatjában hátramaradás ne legye[n]. Secus no[n] factur[is]. Datum in libera et regia civit[ate] Cassovien[se] die 24. februar[i]i A[nn]o do[mi]ni 1620.

Gabriel m[anu] pro[p]ri]a

Caspar Beöleöny mpr.²¹

2.

**Bethlen Gábor erdélyi fejedelem levele
Vas vármegye főispánjához, rendjeihez**

Kassa, 1620. február 27.

(BLA, Gräflich Batthyansches Herrschaftsarchiv Pinkafeld K. 1. Fasz. 2. No. 2.)

Gabriel Dei gratia Regnorum Hungariae et Tran[sylva]niae Princeps et Sicular[um] Comes etc.

²¹ Bölöni (Beöleöny) Gáspár 1602., 1606–1613 során az erdélyi fejedelem nagyobb kancelláriájának írnoke, 1614-től kancelláriai titkár. TRÓCSÁNYI, 1980. 185.

Sp[ectabil]les ac mag[nifi]ci, gener[osi], egregii ac nobiles nobis sincere dilecti. Salutem et favorem n[ost]rum. Értettük hogy Posonból való kijüvetelünknek és Császártól Ő Fő[sé]l[ség]étől adatott confirmatiónak utána velünk és az nemes Magyar Országgal szentül végezett induciáknak egynéhány részeit, némelyek az Dunántúl való urak és nemesség közül, külemb idegen, haszontalan magyarázatra akarv[á]n fordítani, mind az uraktól és a nemes vármegyéktől az ország gyűlésében küldetett követeket, viceispánokat és választott személyeket is, kiknek voxok ezen induciáknak végezésében is számban volt, magok értelmére igyekeztenek hajtani és vonni, sőt csak ekkodig is [!] sok részei ellen, egynéhányképpen impingáltanak az induciáknak, holott némely várakból az mi p[rae]sidiumunkat kitudv[á]n és exturbálván, kezekhez is vöttek, kin noha bizonyára sokat is búsultunk, de mindazáltal, hogy a nemes Magyar Országnak, kinek Isten keg[lye]llméből gubernálása mostan mi kezünknel vagyon, mind az egész keresztyén világ előtt jó híre, neve, az induciáknak szentül meg tartásában is nyilvánvaló igazsága és magunk viselése megmutatódjék, ezen úgy meg nem indulunk, hogy efféle cselekedeteket fegyverrel vindicálnók, hanem az ország directora által, mind az urakat, kik annak okai voltak, s mind pedig a jószágos és egyházhelyi nemes embereket, ez jüvendő országgyűlésére citaltatjuk, kik minémű okát adhatják cselekedeteknek, ők lássák. Az nemes ország is pedig mit deliberáljon felőlök, akkor előttek lehet.

Keg[lye]ll[me]t[ek]et azért intjük, sőt az nemes országtól reánk bizattatott auctoritásból parancsoljuk is serio, hogy ennekutána is minden rendek, urak, vármegyék, város, kerített és mezővárosok, valakik vagy magok személyekben, vagy követek által a posoni gyűlésben compareáltak, mindenek az induciákhoz tartásuk magokat, sőt a viceispánoknak igen serio parancsoljuk, valaminemű móddal és értelemmel egyszer az induciák elvégeztetenen és megconfirmaltattanak, ahhoz tartassák minden rendekkel magokat, mert ha azt kezdik háborgatni és idegen értelemre fordítani, ha valami törvény szerint való büntetés esik rajtok, annakutána abból senkire ne vessenek. Mivel pedig a confirmatio után mindenütt az fegyvernek és egymás ellen való igyekezetnek le kellett tétetni, valakik jószágos vagy jószágtalan személyek, az induciák ellen igyekezők közé az hadban adták volna magokat és most is falukon zászlók alatt fennlételekkel terhelik a szegínséget, azokat is fel cirkáltatván, küldje cathalogusban neveket mi kezünkben, kik legyennek s hol lakjanak, ahhoz képest tudhassák azokat is törvényre citaltatni. Secus haud facturi[s]. Datum in libera civit[ate] Cassovien[se] die 27. februarii. A[nn]o 1620.

Gabriel mpa.

Simon Pechy²²
cancellar[ius] mp.

Caspar Beóleóny mp.

²² A hite miatt tragikus sorsú Péchi (Péchy) Simon 1613–1621 között az Erdélyi Fejedelemség kancellárja volt. TRÓCSÁNYI, 1980. 181.

3.

Bethlen Gábor erdélyi fejedelem levele Vas vármegye főispánjához, rendjeihez

Kassa, 1620. március 15.

(BLA, Gräflich Batthyanyisches Herrschaftsarchiv Pinkafeld K. 1. Fasz. 2. No. 3.)

Gabriel Dei gratia Regnoru[m] Hungaria [!] et Transylvania [!] Princeps ac Siculorum Comes etc.

Spectabiles, mag[nifi]ci generosi egregii et nobiles, nobis syncere dilecti. Salutem et favorem nostru[m]. Mostan felháborodott állapotját az egész keresztén világnak és országoknak, akarvá[n] tiszta szibűl való fáradságunk által lecsendesíteni, és abbúl következhetendő veszedelmes káraink eltávoztatását keresni, hátravetvén magunk méltóságának készünkben és előttünk álló nevedését, Ferdinand császárral Ő Felségével oly okok alatt végeztünk vala induciákat, hog[y] igaz és jó igyekezettel való megtalálásunk utá[n] az több co[n]foederatus országokkal is, kikkel Ő Felsége veszekedésben vago[n], Ő Felsége induciákat végezvé[n], és azt semmiképpen meg ne tagadja tőlök. Melyrűl az posoni gyűlés utá[n] két úttal meg találvá[n] Ő Felségét, mindeddig is meg nem engedte, sűt minden szörnyűséget cselekesznek, és [is?] Ő Felsége hadai a mi co[n]foederatus feleinken, kiket Ő Felsége meg azzal vádol mielőttünk, hog[y] ne[m] volna semmi akarajtok, az Ő Felségével való végezéshez. Mely Ő Felsége panaszárul mi az confoederatusokat is megintettük, rajtok ne múltjék az szent békességnek és eglylességnek fő állatása. Ez napokba[n] már szintén bizonyoso[n] el kellettik válni, mellik félen múltik az békességnek ne[m] admittálása. És minthog[y] császár Ő Felsége is eddig két rendbéli megtalálásu[n]kra csak halogatvá[n] derekas resolutióját, megadása felől az induciáknak a co[n]foederatusok számára, ez alatt pedig külső ártalmas ellenségekkel újítvá[n] hadait, nagyobb keménységgel, hogly]semmint annak előtte fordította erejét a co[n]foederatusok ellen, kik az segítségadás felől sok obtestatiókkal találnak untala[n] meg bennünköt, hogly] egly]szer velek kötött frigyünknek meg ne fogyatkozzunk Kelg[yelme]tkeket [!] esz levelünkkel requiráljuk es intjük, suo authorit[a]te qua publice fungimur hagyjuk és parancsoljuk is, hogly] az mostani gyűlésünkben végeszett articulus szerént minden hadra való rend az keglyelme]tek vármegyéjében tartassék oly készen és publicaltassék, hogy eszutá[n] második parancsolatunk érkezvé[n], ha császár Ő Felsége halogatja vagy ugya[n] ne[m] akarja meg adni ad¹ [!] induciákat, mindjárt okvetetlen co[n]foederatosinknak elegendőképpen segítségökre mehessünk.

Ezmellett mostani végezések is az nemes országnak kinyomtatvatvá[n] külön kegyelmetek vármegyére [!] tartozó articulusokat megküldöttük, melynek eddig való késedelme miatt, tudvá[n], hogy semmi köszönséges dologba[n] ne[m] procedalhatott, most immár készéhesz vévé[n], valamelyek az ország végeszése szerént keglye]lmetek vármegyéjén való gondviselést kívánnak, szükség, hogy el ne mulassa, hane[m] halogatás nélkül az dicatorokot ki bocsáttvá[n], az porták connumerálását mentül igazabba[n] és kedveszés nélkül, kirűl sok helyeken külömb külömb ítéletek forognak most is, késedele[m] nélkül vigye véghez. Holott most keglyelme]tek [!] efféle szolgalmatosságával, ne[m] másnak, sem ide-

¹ Recte: az

gennek, hanem tulajdo[n] nemszetségének és édes haszájának szolgál. Secus no[n]
facturis. Datu[m] in libera ac regia civit[a]te Cassovien[se] die 15 mensis Martii.
Anno 1620.

Gabriel mpa.

Simon Pechy
Cancellar[us]

Caspar Beóleóny mp.

Függelék

1.

**Bethlen Gábor erdélyi fejedelem Vas vármegye alispánja, Kisfaludy
Balázs számára Sopron és Vas vármegyei javaira immunitást ad**
Nagyszombat, 1620. szeptember 12.

(BLA, Gräflich Batthyansches Herrschaftsarchiv Pinkafeld, K. 1., Fasz. 2. No. 4.)

Gabriel Dei gratia electus Hungariae, Dalmatiae, Croatiae Sclavoniaeq[ue] Rex
Transylvaniae Princeps et Sicularum Comes etc. Universis et singulis sp[ectab]ilibus
mag[nifi]cis generosis egregiis et nobilibus supremis et vice capitaneis belliduc-
toribus campiductoribus ductoribus, centurionibus decurionibus vexilliferis caeteris-
q[ue] tam equestris quam pedestris ordinis militibus signa et auspicia n[ost]ra se-
quentibus: cunctis etiam aliis cuiuscunq[ue] status, gradus, conditionis, ordinis,
honoris, officii dignitatis et praeeminentiae hominibus, quorum v[ide]lic[e]t interest
seu intererit, praesentes n[ost]ras visuris lecturis et legi auditis. Fidelibus nobis
dilectis salutem et gratiam. Mivel mi az nemzetes és vitézlő Kisfaludy Balás Vas
vármegyének viceispánnya [...]II kastélyát kisfaludi udvarházával, mely Sopron vár-
megyében vagyon, azonkívül az laki házát, hozzá tartozandó falukkal, falukbéli
portiókkal, Vas vármegyében levőkkel együtt, az mi kiváltképpen való gondviselé-
sünk és oltalmunk alá vettük. Hagyjuk azért és serio parancsoljuk minden rendek-
nek, senki az megnevezett Kisfaludy Balás megmondott kastélyára, udvarházára és
hozzá tartozandó faluira, falubeli portióra az önne mag[...]III [...]endelesünkIV
kívül seregestől és csoportonként szállani az szegénységet tesztegetniV [!] sarcoltatni
majorságokban, marhájokban és egyéb javokban bánta[...]VI [...]niVII és károsétani,
rajtok dúlni, praedálni, zsákmányolni avagy valamit kedvek és akaratjok ellen, pénz
nélkül elvenni semmi úton és okon ne mer[...]VIII [...]rtIX valaki ez ellen cselekedvén

II A kiadmány e részén egy szónyi kihagyott hely szerepel.

III Sérült papírrész, kiegészítése: magunk.

IV Sérült papírrész, kiegészítése: rendelésünk.

V Recte: vesztegetni.

VI Sérült papírrész, kiegészítése: bántalmazni.

VII Sérült papírrész.

VIII Sérült papírrész, kiegészítése: merjenek.

IX Sérült papírrész, kiegészítése: mert.

nyavalyában esék, maga engedetlenségének tulajdonétsa és mi is, a' ki felől mi előnkbe panasz jó, kemény bün[...]^X [...]^{XI} senkinek nem szenvedjük. Secus nequam facturi. Praesentibus perfectis exhiberi restituti. Datum in libera n[ost]ra civ[...]^{XII} Tyrnaviensi die duodecima mensis septembris Anno Domini millesimo sexcentesimo vigesimo.

Gabriel mpa.

Johannes Kraus²³ mpria.

[Az irat hátoldalán fent: Bótlén Gabor levele; lent: Kisfaludj Balas]

^X Sérült papírrész, kiegészítése: büntetés.

^{XI} Sérült papírrész, kiegészítése: alatt?

^{XII} Sérült papírrész, kiegészítése: civitate.

²³ Krausz (Kraus) János 1620–1621 során az Erdélyi Fejedelemség kancelláriai titkára. TRÓCSÁNYI, 1980. 185.

Rövidítések és irodalomjegyzék

- FALLENBÜCHL
1994 FALLENBÜCHL Zoltán: *Magyarország főispánjai 1526–1848*. Budapest, Argumentum. 1994. 171.
- GECSÉNYI
1995 GECSÉNYI Lajos: *Győr vármegye közgyűlési jegyzőkönyveinek regesztái*. II. köt. 1617–1626. Győr, 1995.
- KISFALUDY
2004 KISFALUDY László: *A kiskfaludi Kisfaludy család története*. Debrecen, Hajdú-Bihar Megyei Múzeumok Igazgatósága, 2004. (*Rég magyar családok 2.*)
- MAKKAI
1985 MAKKAI László: Az ellenreformáció és a harmincéves háború. Az erdélyi fejedelmek Habsburg ellenes küzdelmei (1608–1648). In: *Magyarország története 1526–1686*. 3/1. köt. Főszerk. PACH Zsigmond Pál, szerk. R. VÁRKONYI Ágnes, Budapest, 1985. 777–929.
- NAGY
1960 NAGY László: Adalékok Bethlen Gábor hadseregének dunántúli hadműveleteihez (1619–1621). In: *Hadtörténelmi Közlemények, Új Folyam*, 7. (1960) 1. sz. 71–106.
- 1969 Nagy László: *Bethlen Gábor a független Magyarorszáért*. Budapest, Akadémiai, 1969.
- SZILÁGYI
1889 SZILÁGYI Sándor: Bethlen Gábor 1620-iki alkudozásai történetéhez. In: *Történelmi Tár* 1889. 71–105.
- TÓTH
1992 TÓTH Péter: *Vas vármegye közgyűlési jegyzőkönyveinek regesztái*. II. köt. 1601–1620., 1631–1641. Szombathely, 1992. (*Vas megyei levéltári füzetek 5.*)
- TRÓCSÁNYI
1980 TRÓCSÁNYI Zsolt: *Erdély központi kormányzata 1540–1690*. Budapest, Akadémiai. 1980. (*Magyar Országos Levéltár kiadványai, 3. Hatoság és hivaltörténet 6.*)
- TURBULY
1996 TURBULY Éva: *Zala vármegye közgyűlési jegyzőkönyveinek regesztái*. II. 1611–1655. Zalaegerszeg, 1996. (*Zalai Gyűjtemény, 39.*)